

ՀԱՆՔԱՅԻՆ ՊԱՐԱՐՏԱՆՅՈՒԹԵՐԻ ՊԱՀՊԱՆՄԱՆ ԵՎ ԱՆՎՏԱՆԳ ՇԱՀԱԳՈՐԾՄԱՆ ՏԵԽՆԻԿԱԿԱՆ ԱՆՎՏԱՆԳՈՒԹՅԱՆ ԿԱՆՈՆՆԵՐԸ ՍԱՀՄԱՆԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՈՐՈՇՄԱՆ ՆԱԽԱԳԻԾ

ՆԱԽԱԳԻԾ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

ՈՐՈՇՈՒՄ

« ____ » _____ 2022 թվական N ____-Ն

ՀԱՆՔԱՅԻՆ ՊԱՐԱՐՏԱՆՅՈՒԹԵՐԻ ՊԱՀՊԱՆՄԱՆ ԵՎ ԱՆՎՏԱՆԳ ՇԱՀԱԳՈՐԾՄԱՆ ՏԵԽՆԻԿԱԿԱՆ ԱՆՎՏԱՆԳՈՒԹՅԱՆ ԿԱՆՈՆՆԵՐԸ ՍԱՀՄԱՆԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ

Ղեկավարվելով «Տեխնիկական անվտանգության ապահովման պետական կարգավորման մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 4-րդ հոդվածի 1-ին մասի 21-րդ կետով՝ Հայաստանի Հանրապետության կառավարությունը **որոշում է.**

1. Սահմանել հանքային պարարտանյութերի պահպանման և անվտանգ շահագործման տեխնիկական անվտանգության կանոնները՝ համաձայն հավելվածի:
2. Սույն որոշումն ուժի մեջ է պաշտոնական հրապարակման պահից:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ

ՎԱՐՉԱՊԵՏ

ՆԻԿՈԼ ՓԱՇԻՆՅԱՆ

Հավելված

Հայաստանի Հանրապետության կառավարության

2022 թվականի _____ թիվ ___-Ն որոշման

Տեխնիկական անվտանգության կանոններ

հանքային պարարտանյութերի պահպանման և անվտանգ շահագործման

1. ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԴՐՈՒՅԹՆԵՐ

2. Հանքային պարարտանյութերի պահպանման և անվտանգ շահագործման տեխնիկական անվտանգության կանոնները (այսուհետ՝ Կանոն) սահմանում են տեխնիկական անվտանգության պահանջներ՝ հանքային պարարտանյութերի պահպանման և անվտանգ շահագործման վերաբերյալ՝ մարդու կյանքն ու առողջությունը, շրջակա միջավայրը և գույքը պաշտպանելու համար՝ կանխելով այնպիսի գործողություններ, որոնք ապակողմնորոշում են սպառողներին՝ կապված դրանց նշանակության և անվտանգության հետ:
3. Սույն Կանոնի պահանջները տարածվում են բոլոր տեսակի պարզ և բարդ հանքային պարարտանյութերի վրա, բացառությամբ օրգանական պարարտանյութերի:

2. ՀԱՍԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ՈՒ ՏԵՐՄԻՆՆԵՐ

3. Սույն Կանոնում օգտագործվում են հետևյալ հասկացությունները և տերմինները՝

1) հանքային պարարտանյութերի անվտանգություն՝ կանխարգելիչ միջոցառումների համակարգ, որը բացառում է հանքային պարարտանյութերի վտանգավոր հատկությունների ազդեցությունը՝ մարդու, շրջակա միջավայրի և գույքի վրա.

2) հատիկավոր հանքային պարարտանյութ՝ հանքային պարարտանյութ, որը ստացվել է կտրման, սեղմման կամ կառուցվածքային՝ հատիկավորման եղանակներով և բաղկացած է հիմնականում մասնիկներից, որոնք չափսերով 1 մմ-ից մինչև 6 մմ են.

3) հեղուկ հանքային պարարտանյութ՝ համապատասխան լուծիչում լուծույթի կամ սուզպենզիայի ձևով համապատասխան սնուցող էլեմենտներով:

4) արտադրող՝ իրավաբանական անձ, ներառյալ օտարերկրյա կամ անհատ ձեռնարկատեր, որը զբաղվում է Հայաստանի Հանրապետության տարածքում հանքային պարարտանյութերի արտադրությամբ, և որը պատասխանատու է այդ պարարտանյութերի համապատասխանությանը Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրությամբ սահմանված պահանջներին.

5) ներմուծող՝ իրավաբանական անձ, որը արտասահմանյան ոչ ռեզիդենտ գործընկերներից Հայաստանի Հանրապետության տարածք է փոխադրում հանքային պարարտանյութեր, և որը պատասխանատու է այդ պարարտանյութերի համապատասխանությանը Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրության պահանջներին.

6) հանքային պարարտանյութ՝ արդյունաբերական կամ բրածո ծագման պարարտանյութ, որը պարունակում է հանքային սնուցող էլեմենտներ.

7) ոչ պիտանի հանքային պարարտանյութեր՝ հանքային պարարտանյութեր, որոնք հետագա օգտագործման ենթակա չեն, ժամկետը լրանալու պատճառով ոչ օգտագործելի, որի արդյունքում փոփոխության են ենթարկվում ֆիզիկական, քիմիական և սպառողական հատկությունները, ուստի պահպանման և տեղափոխման պայմանների խախտումների պատճառով արգելված է օգտագործման համար՝ կապված մարդկանց, կենդանիների և (կամ) բույսերի առողջության վրա հայտնաբերված բացասական ազդեցության հետ.

8) պարզ հանքային պարարտանյութ՝ ունի միայն մեկ երաշխավորված ակտիվ նյութի պարունակություն,

9) բարդ հանքային պարարտանյութ՝ կոմպլեքս պինդ կամ հեղուկ հանքային պարարտանյութ, որում բոլոր մասնիկները, բյուրեղները կամ հատիկամասնիկները ունեն միատեսակ կամ նման քիմիական բաղադրություն.

10) օրգանական պարարտանյութ՝ բուսական կամ կենդանական ծագման օրգանական նյութեր պարունակող պարարտանյութ.

11) հանքային պարարտանյութերի անվտանգության անձնագիր (այսուհետ՝ անվտանգության անձնագիր)՝ քիմիական նյութերի համար անվտանգության անձնագրի տեսքով մշակված փաստաթուղթ, որը հանդիսանում է հանքային պարարտանյութերի համար տեխնիկական փաստաթղթերի պարտադիր մաս և պարունակում է տեղեկատվություն տվյալ հանքային պարարտանյութի բաղադրության, հատկությունների, արտադրողի և (կամ) ներմուծողի մասին, անվտանգության պահանջների և միջոցառումների մասին, անվտանգ փոխադրման, օգտագործման և

պահպանման եղանակների մասին.

12) սպառող՝ անհատ, որը մտադրվում է գնել կամ պատվիրել, օգտագործել հանքային պարարտանյութեր, բացառապես անձնական տնային տնտեսությունում օգտագործելու համար, որոնք կապված չեն ձեռնարկատիրական գործունեության իրականացման հետ.

13) կանխարգելիչ միջոցառումներ՝ միջոցներ, որոնք պետք է ձեռնարկվեն՝ կանխելու կամ նվազագույնի հասցնելու պարարտանյութերի վտանգավոր հատկությունների ազդեցության պատճառով առաջացող անբարենպաստ հետևանքները.

14) գնորդ՝ ֆիզիկական կամ իրավաբանական անձ, ներառյալ սպառողը, որը գնում է ապրանքներ՝ դրանք օգտագործելու համար Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրությամբ չարգելված ցանկացած նպատակների համար.

3. ՀԱՆՔԱՅԻՆ ՊԱՐԱՐՏԱՆՅՈՒԹԵՐԻ ԱՆՎՏԱՆԳՈՒԹՅԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՊԱՀԱՆՁՆԵՐ

4. Հանքային պարարտանյութերն ունեն տեսակներ: Հանքային պարարտանյութի տեսակը կատեգորիա է, որը որոշվում է ակտիվ բաղադրիչով, իսկ ակտիվ բաղադրիչը՝ հիմնական սնուցիչ էլեմենտն է, որը պարունակվում է պարարտանյութի բաղադրության մեջ:
5. Հանքային պարարտանյութերը դասակարգվում են ըստ քիմիական նյութերի վտանգավորության դասերի:
6. Հանքային պարարտանյութը կարող է լինել կոմպլեքս: Այդ դեպքում այն պարունակում է առնվազն երկու ակտիվ բաղադրիչ:
7. Միկրոպարարտանյութը հանքային պարարտանյութ է, որի մեջ ակտիվ բաղադրիչը միկրոէլեմենտ է (բորի, կոբալտի, պղնձի, երկաթի, մանգանի, մոլիբդենի, ցինկի և այլնի տեխնիկական աղեր):
8. Օրգանահանքային պարարտանյութը օրգանական և հանքային պարարտանյութերի խառնուրդ է, որը ստացվել է մեկ տեխնոլոգիական գործընթացում կամ մեխանիկական խառնման միջոցով:
9. Փոշոտ պարարտանյութը հանքային պարարտանյութ է, որը բաղկացած է հիմնականում 1 մմ չափից փոքր մասնիկներից:
10. Հանքային պարարտանյութերը, որոնք դասակարգվել են ըստ մի շարք վտանգավորության դասերի, նրանց հանդեպ կիրառվում են այն բոլոր անվտանգության պահանջները, որոնք համապատասխանում են վտանգավորության բոլոր պահանջներին:
11. 11. Հայաստանի Հանրապետության տարածքում շրջանառվող հանքային պարարտանյութերը պետք է համապատասխանեն քիմիական և ճառագայթահարման անվտանգության չափանիշներին՝ համաձայն Ձև 1-ի:

Ձև 1

Հանքային պարարտանյութերի քիմիական անվտանգության չափաքանակներ.

№ քիմիական անվտանգության չափաքանակներ

ցուցանիշները

h/h

1	Ներծծվող նյութի զանգվածային բաժին (ազոտ, ֆոսֆոր, կալիում),%	
2	միկրո տարրերի զանգվածային բաժինը (ցինկ, պղինձ, մանգան, բոր, մոլիբդեն, կոբալտ, երկաթ),%	Պետական գրանցման ընթացքում համապատասխանի սահմաններում
3	Գրանուլոմետրիկ բաղադրությունը	Հատուկ հանքային պարարտանյութերի նշված տեխնիկական փաստաթղթերի համաձայն
4	հատիկավոր և փոշի պարարտանյութերի համար,% Հատիկների ստատիկ ամրություն, MPa	1,2 (12) – 30,0 (300)
5	Ցրվողականությունը հատիկավոր և փոշի պարարտանյութերի համար,%	100
6	Թունավոր տարրերի, ներառյալ կապարի, մկնդեղի, կադմիումի, կեղտաջրերի զանգվածային բաժինը %	Պետք է համապատասխանի ընթացքում սահմանված գրանուլոմետրի զանգվածային չափերի տեխնիկական փաստաթղթերի հանքային պարարտանյութերի նշված պակաս 5,0
7	ամոնիումի նիտրատի 10% զանգվածային չափաբաժնով ջրային լուծույթի pH	
8	Ամոնիումի նիտրատի ծակոտկենությունը (յուղ պահելու ունակություն) 25-50°C ջերմաստիճանում,% ոչ ավելին	
9.	Դյուրավառ նյութերի պարունակությունը ամոնիումի նիտրատում. հանքային պարարտանյութերի համար, որոնք պարունակում են առնվազն 31,5% ազոտ ըստ զանգվածային ,% ոչ ավելին	4
10.	ազոտ պարունակող հանքային պարարտանյութերի համար `28-ից 31.5% ըստ քաշի, ոչ ավելին	0,2
	քլորի զանգվածային բաժինը ամոնիումի նիտրատում`%, ոչ ավելին	0,4
	պղնձի պարունակությունը ամոնիումի նիտրատում, ոչ ավելին, մգ / կգ	0,02
		10

Հանքային պարարտանյութերի ճառագայթային անվտանգության չափաքանակները՝

1. ֆոսֆորային հանքային պարարտանյութերում բնական ճառագայթաակտիվ նուկլիդ ակտիվությունը չպետք է գերազանցի հետևյալ արժեքը.

$$\mathbf{AU + 1.5 ATh \leq 1.2 \text{ kBq / kg}}$$

որտեղ AU- ն և ATh- ն ուրանի-238 (ռադիում-226) և թորիում-232 (թորի -228) տեսակարարորեն ռադիոակտիվ հավասարակշռության մեջ են, համապատասխանաբար ուրանի և շարքերի հետ.

2. հանքային պարարտանյութերի արտադրության համար հոլմքում ճառագայթաակտիվ տորիում-232) գումարային ալֆա ակտիվությունը չպետք է գերազանցի 10 kBq / kg.

3. քիմիական սինթեզով արտադրվող ազոտական պարարտանյութերում ճառագայթաակտիվ չափագրված չէ.

4. հանքային պարարտանյութերում կալիում -40 իզոտոպի թույլատրելի պարունակությունը

12. 12. Արտադրողը կամ ներմուծողը, մուտքագրելով հանքային պարարտանյութը շրջանառության մեջ, մշակում է տվյալ պարարտանյութի անվտանգության անձնագիրը համաձայն Ձև 2-ի և պատասխանատու է դրանում պարունակվող տեղեկատվության ամբողջականության և ճշգրտության համար:

Ձև 2

1. Հանքային պարարտանյութերի անվտանգության անձնագրի ձևաթերթ

ՀԱՆՔԱՅԻՆ ՊԱՐԱՐՏԱՆՅՈՒԹԵՐԻ ԱՆՎՏԱՆԳՈՒԹՅԱՆ ԱՆՁՆԱԳԻՐ

Հայտատու՝ Եմ՝

Անվանում: տեխնիկական
քիմիական
վաճառքային
հոմանիշ

**Տեխնիկական կարգավորման ոլորտում փաստաթղթի ձևավորում, որի
համաձայն արտադրվում են հանքային պարարտանյութերը**

**Ծածկագիր
տեղեկությունները**

Գրանցման մասին

Վտանգավորության բնութագրեր:

Հակիրճ

Հիմնական վտանգավոր կոմպոնենտներ

ՍԹԿ

**Վտանգավոր
դաս**

մգ/մ³

Դիմող: _____

_____

երկիր) (կազմակերպության անուն)

(քաղաք,

Արտակարգ հեռախոսակապ:
E-mail:
Ֆաքս:

2. Հանքային պարարտանյութերի անվտանգության անձնագրում նշվող

Նվազագույն պահանջների բովանդակություն

№ ո/ո Բաժնի անվանումը

1. Հանքային պարարտանյութի նույնականացումը և տեղեկատվություններ արտադրողի կամ մատակարարի մասին

Բովանդակություն

հանքային պարարտանյութի անվանման համաժողովի որը նշված է կարգավորող փաստաթղթում:

Նույնականացման այլ մեթոդներ:

Հանքային պարարտանյութերի օգտագործման առաջարկություններ և սահմանափակումներ:

Հանքային պարարտանյութերի շրջանառության պատասխանատու կազմակերպության ամբողջական անվանումը, հասցեն և հեռախոսահամարը (անհատական):

Արտակարգ իրավիճակների վերաբերյալ խորհրդարանի կողմից կազմակերպության շտապ հեռախոսահամարները հանքային պարարտանյութերի վտանգավորության դասակարգման մասին, որը է տարածաշրջանում գործող օրենսդրությանը և նահատական քիմիական պարարտանյութերի կազմակերպության:

2. Վտանգի (ներ) ի նույնականացում

3. Բաղադրությունը (տեղեկատվություն բաղադրիչների մասին)

քիմիական անվանումը IUPAC պահանջների համաժողովի:

քիմիական բանաձև:

նյութի քանակը.

ընդհանուր ընդունված հոմանիշներ և այլն:

խառնուրդներ և ֆունկցիոնալ հավելումները վտանգավորությունը:

№ ո/ո Բաժնի անվանումը

Բովանդակություն

Հանքային պարարտանյութերի համար, որոնք նյութերի խառնուրդներ.

տեղեկատվություն ապրանքի բաղադրության բաղադրիչների), որը կարող է օգնել գնորդին կողմերին որոշել դրա օգտագործման հետ կապ

4. Առաջին օգնության միջոցներ

Մարդու առողջության կամ շրջակա միջավայրի ներկայացնող բոլոր բաղադրիչների համար պետք է հետևյալ տեղեկատվությունը՝ բաղադրիչի անվանումը, քանակը, վտանգի նկարագրում (վտանգի ուժգնության հիգիենայի չափորոշիչներ):

տվյալներ ախտանիշների արտահայտման վերաբերյալ և դրսևորվում են հանքային պարարտանյութերի

Վթարի վայրում տուժածներին առաջին օգնության հրահանգներ միջոցառումների նկարագրությունը, այն դեպքերի, երբ վիրավորներին անհապաղ օգնություն է պետք:

Պետք է նշել, արդյոք հնարավոր է հետաձգված դեպքում պարտադիր պետք է նշվի, թե արդյոք ցանկալի է որոշակի պրոֆիլի մասնագետի բժշկական (տոքսիկոլոգ, մաշկաբան և այլն):

5. Հրդեհի և պայթյունի անվտանգության ապահովման միջոցներ միջոցառումներ և

Տուժածների համար առաջին բուժօգնության միջոցները վերաբերյալ տեղեկատվությունը պետք է համապատասխան վնասակար հետևանքների տեսակներով (շնչառության միջոցով, օրգանիզմ ներթափանցման դեպքում քիմիական նյութերի հրդեհի և պայթյունահրդեհի ընդհանուր բնութագրերը.

Հրդեհի և պայթյունի վտանգի ցուցանիշները:

Առաջարկվող մարման միջոցներ:

Արգելված հրդեհամարման միջոցներ:

Հրդեհաշիջման անհատական պաշտպանիչ միջոցներ:

6. Միջոցառումներ արտակարգ իրավիճակների դեպքերում, պատահարների կանխարգելման և դրանց հետևանքների վերացման ուղղությամբ

հրդեհամարմանը առանձնահատկություններ: Վթարային և արտակարգ իրավիճակների դեպքերում կոլեկտիվ անվտանգության ապահովմանն ուղղված ինչպիսիք են հրդեհի և փոշու աղբյուրների վերահսկողության, և մաշկի պաշտպանության միջոցներ:

Վթարային և արտակարգ իրավիճակների վերաբերյալ գործողությունների ընթացակարգ:

№ ո/ո Բաժնի անվանումը

Բովանդակություն

7. Հանքային պարարտանյութերի օգտագործման կանոնները նրանց պահեստավորման և բեռնաթափման ընթացքում

Վթարային և արտակարգ իրավիճակների վերականգնողական նախագծուղական միջոցներ, շրջակա միջավայրն ապահովում (մեկուսացման անհրաժեշտությունը ստորերկրյա և մակերեսային ջրերի, հողերի պահպանման միջոցառումների, հարակից տարածքների բնապահպանման անհրաժեշտությունը և այլն):

Նախագծուղական միջոցներ հանքային պարարտանյութերի բեռնաթափման ժամանակ, ներառյալ.

ինժեներական անվտանգության միջոցառումներ և վերաբերյալ տեղեկատվություն.

շրջակա միջավայրի պաշտպանության միջոցառումներ.

առաջարկներ` անվտանգ տեղաշարժի և փոխադրման համար.

Հանքային պարարտանյութերի պահպանման սահմանափակումները, ժամկետները, այդ թվում.

պահեստների կամ բաքերի կառուցվածքային առանձնահատկություններ, ներառյալ անթափանցիկ (միջնապատերի) և օդափոխության առկայությունը.

պահեստավորման ընթացքում անհամատեղելիություններ.

ջերմաստիճանի և խոնավության թույլատրելի սահմանները.

պահեստավորման համար լուսավորության պահանջները, միջավայրի համար, օրինակ, իներտ գազի միջոցառումներ.

հատուկ էլեկտրական սարքավորումների անհրաժեշտությունը ստատիկ էլեկտրական լիցքերի վերացման և անհրաժեշտությունը.

Որոշակի պահպանման պայմաններում հանքային պարարտանյութերի քանակի սահմանափակումներ.

փաթեթավորման համար առաջարկվող նյութերի (բեռնարկղերը);

8. Վտանգավոր ազդեցության հսկողության սարքեր և անհատական պաշտպանության միջոցներ

պահեստավորման պայմանների լրացուցիչ հսկողություն. Պարտադիր հսկողության ենթակա պարամետրերի առավելագույն թույլատրելի արժեքները, որոնք անվտանգ են անձնակազմի համար (Նկատի ունենալ ստանդարտները և դրանք սահմանող այլ կարգապահությունները):

Սահմանված պարամետրերը ապահովելու և վերականգնողական միջոցառումներ:

№ ո/ո Բաժնի անվանումը

Բովանդակություն

Տեղեկատվություն անձնակազմի անհատական միջոցների մասին
Ֆիզիկական վիճակ

9. Ֆիզիկաքիմիական բնութագրերը

Խտությունը:

Մածուցիկություն:

ջրածնական ցուցիչ (pH):

10. Ռեակցիոնունակություն և կայունություն

Լուծելիություն (տվյալ միջավայրում):
Քիմիական կայունություն:

Վտանգավոր ռեակցիաների հնարավորությունը

Պայմաններ, որով կարելի է դսրանից խուսափել ստատիկ լիցքեր, ցնցումը կամ թրթռումը):

Անհամատեղելի նյութեր:

11. Թունավորության մասին տեղեկատվություն

Քայքայման վտանգավոր նյութեր

Հանքային պարարտանյութերի հետ մարդու շփման տոքսիկոգիական հետևանքների հակիրճ, բայց նկարագրություն, ներառյալ.

տեղեկատվություն ճառագայթահարման հավանական վերաբերյալ (շնչառական համակարգի միջոցով միջոցով, աչքերի և մաշկի վրա);

տեղեկություններ քիմիական նյութի հետ անհատական ընթացքում մարդու առողջության համար վտանգավոր ինչպես նաև այդ ազդեցության հետևանքների օրգանիզմի վրա երկարաժամկետ վտանգավոր վերաբերյալ (օրինակ՝ գրգռվածություն, քաղցր վերարտադրողական թունավորում և այլն). ստացված ցուցանիշներ.

12. Բնապահպանական տեղեկատվություն

Շրջակա միջավայրի վրա հնարավոր ազդեցություն (օդ, ջուր, հող):

Տվյալներ շրջակա միջավայրի կայունության և վերաբերյալ: Էկոտոքսիկոլոգիական ցուցանիշները:

Ներծծման տվյալները (հողում):

Հիգիենիկ չափանիշներ շրջակա միջավայրի օդում:

13. Թափոնների (մնացորդների) հեռացման առաջարկություններ(մնացորդների)

Անբարենպաստ հետևանքների այլ տեսակներ: Առաջարկություններ հանքային պարարտանյութերի անվտանգ վերամշակման համար:

№ ո/ո Բաժնի անվանումը

Բովանդակություն

Տեղեկատվություն թափոնների մաքրման, հեռավերամշակման մասին` համաձայն գործող օրենսդրության:

14. Տեղեկատվություն տեղափոխման (տեղափոխման) ընթացքում)

Թափոնների և աղտոտված փաթեթավորման (ոչնչացման) եղանակներ և վայրեր ՄԱԿ-ի համարը` համաձայն ՄԱԿ-ի առաջարկության:

Տրանսպորտային միջոցների տեսակները:

Վտանգավորության դասակարգումը տրանսպորտային միջոցների:

Տրանսպորտային մակնշում և փաթեթավորման մակնշում:

Տեղեկություններ այն մասին, թե արդյոք հանքային ռեսուրսները հանդիսանում են որպես ծովային և ջրային աղբյուրներ:

15 Տեղեկատվություն ազգային և միջազգային օրենսդրության վերաբերյալ

Անվտանգ փոխադրման առաջարկություններ (ներսում)` գործող կանոնակարգերին համապատասխան Տեղեկություններ հանքային պարարտանյութերի կարգավորող օրենսդրության մասին:

Տեղեկատվություն մարդու և շրջակա միջավայրի պահանջները կարգավորող փաստաթղթերի վերաբերյալ:

16 Լրացուցիչ տեղեկություններ

տեղեկատվություն միջազգային նախագուշակման և անվտանգության անձնագրի վերանայման (վերանայման) անհրաժեշտ է նշել, թե որ բաժիններում են կատարվում փոփոխություններ:

Անվտանգության անձնագրի պատրաստման մեջ տվյալների աղբյուրների ցուցակ

13. Արտադրողը կամ ներմուծողը պարտավոր է անվճար սպառողին կամ գնորդին ապահովել անվտանգության անձնագրով:
14. Սպառողի կամ գնորդի պահանջով անվտանգության անձնագիրը պետք է ներկայացվի նրան այն դեպքում, երբ ընդհանուր առմամբ հայտնի են հանքային պարարտանյութի վտանգավոր հատկությունների կամ վտանգավոր ազդեցության վերաբերյալ տվյալներ:
15. Անվտանգության տվյալների թերթիկը կազմվում է նախքան Հայաստանի Հանրապետության տարածքում շրջանառության մեջ գտնվող ապրանքների թողարկումը:
16. Հանքային պարարտանյութերի անվտանգության անձնագրի ձևաթուղթը, ինչպես նաև հանքային պարարտանյութերի համար անվտանգության տվյալների թերթում տեղեկատվության պարունակության նվազագույն պահանջները ներկայացված են սույն Կանոնի N 2 հավելվածում:

17. ՏԵԽՆԻԿԱԿԱՆ ԱՆՎՏԱՆԳՈՒԹՅԱՆ ՊԱՀԱՆՁՆԵՐ

18. Հանքային պարարտանյութերի մշակումը, պահպանումը, տեղափոխումը պետք է իրականացվի այնպես, որ դրանց օգտագործման համար հաշվի առնվի կիրառման սահմանաքանակները, թույլ չտրվի հիգիենիկ նորմատիվ քանակների ավելցուկ՝ հողում, օդում, ջրային օբյեկտներում և գյուղատնտեսական ապրանքներում վտանգավոր և թունավոր նյութերի պարունակության համար:
19. Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2006 թվականի փետրվարի 16-ի թիվ 182-Ն որոշմամբ հաստատված վնասակար նյութերի սահմանաքանակների ցանկում ներառված նյութերի սահմանաքանակները գերազանցող պահեստները և պահեստարանները, համաձայն «Տեխնիկական անվտանգության ապահովման պետական կարգավորման մասին» օրենքի 11-րդ և 12-րդ հոդվածների, պետք է գրանցվեն լիազոր մարմնի կողմից վարվող արտադրական վտանգավոր օբյեկտների պետական ռեեստրում և տարեկան առնվազն 1 անգամ անցնեն տեխնիկական անվտանգության փորձաքննություն:
20. Պահեստի շահագործման և սպասարկման գործառույթներում ընդգրկված ինժեներատեխնիկական մասնագետ կադրերի ուսուցումը և որակավորումն իրականացվում է «Տեխնիկական անվտանգության ապահովման պետական կարգավորման մասին» օրենքի 18-րդ հոդվածի 1-ին մասի «գ» կետի պահանջներին համապատասխան:

Պահեստը շահագործող անձի հրամանով նշանակված սպասարկող անձնակազմի գիտելիքների պարբերական ստուգումը պետք է կատարվի 12 ամիսը մեկ, իսկ պատասխանատու ինժեներատեխնիկական անձնակազմի գիտելիքների ստուգումը՝ 3 տարին մեկ անգամ:

5. ՀԱՆՔԱՅԻՆ ՊԱՐԱՐՏԱՆՅՈՒԹԵՐԻ ԱՐՏԱԴՐՈՒԹՅԱՆ ՄԵՋ ՏԵԽՆՈԼՈԳԻԱԿԱՆ

ԳՈՐԾԸՆԹԱՑՆԵՐԻ ՆԿԱՏԱՄԱԲ ԱՆՎՏԱՆԳՈՒԹՅԱՆ ՊԱՀԱՆՁՆԵՐ

20. Քիմիական նյութերի վտանգավորության հետ կապված հանքային պարարտանյութերի արտադրության մեջ տեխնոլոգիական գործընթացների անվտանգությունը պետք է ապահովվի հետևյալ կազմակերպչական և տեխնիկական միջոցառումներով.

1) կատարել տեխնոլոգիական պրոցեսի այնպիսի ընտրություն, որ բացառվի պայթյունի, հրդեհի վտանգը և ապահովվի թունավորության ամենացածր ցուցանիշները.

2) արտադրությունը ապահովել պայթյունաճնշման և պայթյունապաշտպան համակարգերով և միջոցներով, ինչպես նաև նախազգուշացման և հաղորդակցման համակարգերով.

3) կիրառել տեխնոլոգիական գործընթացների կառավարման և ավտոմատացման միջոցներ, հակավթարային պաշտպանության միջոցների համակարգեր.

4) կիրառել քիչ թափոնային և ոչ թափոնային տեխնոլոգիաներ.

5) տեխնոլոգիական գործընթացներում զերծ մնալ նոր քիմիական նյութերի օգտագործումը, որոնք Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրությամբ սահմանված կարգով պարտադիր գրանցում չեն ստացել.

6) կանխարգելել աշխատանքային տարածքի, մթնոլորտային օդի, հողի, ջրային օբյեկտների, շրջակա միջավայրի աղտոտումը.

7) անձնակազմին ապահովել անհատական և կոլեկտիվ պաշտպանության արդյունավետ միջոցներով .

8) արտադրական թափոնների վերամշակում.

9) ստեղծել պայմաններ վթարների արագ տեղայնացման և վերացման համար, վթարի դեպքում ապահովել մարդկանց անվտանգ տարհանումը.

10) ապահովել սանիտարահամաճարակաբանական, հիգիենիկ պահանջների, ինչպես նաև աշխատանքի պաշտպանության, հրդեհի և պայթյունի անվտանգության պահանջների պատշաճ կատարումը:

21. Հանքային պարարտանյութերի արտադրության մեջ կազմակերպությունները պետք է ապահովված լինեն արտադրության հսկողության հետևյալ համակարգերով`

1) աշխատանքային ռեժիմների և տեխնոլոգիական պրոցեսի հիմնական փուլերում կրիտիկական ցուցանիշների, առաջնային ելանյութի, վերջնական արտադրանքի որակի և անվտանգության.

2) վնասակար արտանետումների և շրջակա միջավայրի աղտոտման, թափոնների առաջացման և վերացման պարամետրեր.

3) աշխատավայրում վտանգավոր ու վնասակար արտադրական գործոնների մակարդակը և աշխատատեղում օդի վնասակար նյութերի կոնցենտրացիան.

4) վնասակար նյութերի պարունակությունը` սանիտարական պաշտպանության գոտում գտնվող շրջակա միջավայրի օբյեկտներում.

5) փոշու և գազի հավաքման սարքերի և մաքրման կայանների արդյունավետությունը:

6. ԱՆՎՏԱՆԳՈՒԹՅԱՆ ՊԱՀԱՆՁՆԵՐ ՀԱՆՔԱՅԻՆ ՊԱՐԱՐՏԱՆՅՈՒԹԵՐԻ ՊԱՀՊԱՆՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

7. Հանքային պարարտանյութերի պահպանումն իրականացվում է պարարտանյութի յուրաքանչյուր տեսակի համար անվտանգության

անձնագրում նշված պահպանման հատուկ պայմանների պահանջներին համապատասխան:

8. Մեծաքանակ չտարավորված հանքային պարարտանյութերի պահեստավորումը պետք է իրականացվի հատուկ փակ տարածքներում (պահեստներ) կամ տարողություններում (սիլոսներ):
9. Տարաների մեջ պարունակվող հանքային պարարտանյութերը պետք է պահել բաց տարածքներում՝ պինդ ծածկույթով ծածկված կամ տանիքների տակ:
10. Պայթյունահրդեհավտանգ պարարտանյութերը (սելիտրա և պարարտանյութեր դրա հիման վրա), անկախ նրանց տարաների առկայությունից, պահվում են առանձին պահեստում կամ հանքային պարարտանյութերի առանձին բաժանմունքում, իսկ պահեստի մնացած բաժանմունքներից պետք է մեկուսացված լինի խուլ հակահրդեհային պատով:
11. Պահեստներում և տարաներում հանքային պարարտանյութերի պահեստավորման պահանջները սահմանվում են տեխնիկական կարգավորման փաստաթղթերով՝ կախված բեռնարկղի տեսակից և պահեստավորված պարարտանյութերի հատկություններից:
12. Պահպանված հանքային պարարտանյութերի քանակը չպետք է գերազանցի նախագծով նախատեսված պահեստարանների և բեռնարկղերի հզորությունը:
13. Հանքային պարարտանյութերի պահպանման ժամանակ անհրաժեշտ է ձեռնարկել հետևյալ միջոցառումները՝

1) անվտանգության ապահովում՝ անհրաժեշտ է պահպանել քանակի և որակի համապատասխանություն.

2) պետք է նվազագույնի հասցնել, հնարավորության դեպքում արգելել անձնակազմի շփումը պահեստավորված նյութերի հետ, որը կարող է առաջացնել թունավորումներ.

3) շրջակա միջավայրին հասցվող վնասների կանխարգելման նպատակով ժամանակին պետք է հեռացնել կամ վերամշակել վտանգավոր և վնասակար արտադրական թափոնները.

4) պայթյունահրդեհավտանգ պարարտանյութեր պահեստավորելիս պետք է ապահովել բարձր աստիճանի հրդեհային անվտանգության միջոցներ.

5) շարժիչի արտանետման խողովակների վրա պետք է դնել կայծամարիչ, արգելել կամ բացառել բաց կրակի առկայությունը, աշխատատեղերը ապահովել առաջնային հրդեհաշիջման միջոցներով:

29. Հեղուկ պարարտանյութերը տարողություններում (սիլոսներ, պահեստներ) պահելու դեպքում անհրաժեշտ է հաշվի առնել լրացուցիչ համապատասխան տեխնիկական միջոցներ և պայմաններ, որոնք ուղղված են տարրաների վթարային ոչնչացման դեպքում թափված արտադրանքի ամբողջ ծավալի տեղայնացմանը կամ վերացմանը:
30. Հանքային պարարտանյութերի պահեստային աշխատանքները պետք է իրականացվեն անհատական պաշտպանության միջոցների կիրառմամբ:

31. Հանքային պարարտանյութերի պահեստներում արգելվում է պահել սննդի տեսակներ, կերեր, կենցաղային տարբեր իրեր և սարքավորումներ:

7. ՀԱՆՔԱՅԻՆ ՊԱՐԱՐՏԱՆՅՈՒԹԵՐԻ ՊԱՀԵՍՆԵՐԻՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՎՈՂ ՏԵԽՆԻԿԱԿԱՆ ԱՆՎՏԱՆԳՈՒԹՅԱՆ ՊԱՀԱՆՁՆԵՐ

8. Հանքային պարարտանյութերի պահեստները պետք է նախատեսված լինեն ազոտական, կալիումական, ֆոսֆորային և այլ տիպի պարարտանյութերի պահպանման համար և պետք է համապատասխանեն պահպանման և անվտանգ շահագործման տեխնիկական անվտանգության պահանջներին:
9. Հանքային պարարտանյութերի պահեստները, որոնք հիմնված են թեթև մետաղական շինությունների վրա, կառուցվում են մինչև 30 մ երկարությամբ:
10. Պահեստում կարող են ներառվել խցիկներ և պատերի միջնապատեր՝ յուրաքանչյուր պարարտանյութն առանձին պահեստավորման համար առանձնացնելու նպատակով:
11. Հնարավոր է նաև նախատեսել բարդ մեխանիզացիա բեռնաթափման, պահեստի շուրջը պարարտանյութերի տեղափոխման և դրանց վրա բեռնաթափման համար:
12. Մետաղական կառույցները պետք է ունենան հրդեհային դիմադրողական 2-րդ մակարդակ և մշակվեն հակակոռոզյուն ծածկույթով:
13. Պահեստների ներսում պետք է նախատեսված լինի բնական կամ արհեստական օդափոխություն, լուսավորություն, հրդեհային ազդարարման սարքեր, հրդեհաշիջման սարքավորումներ:
14. Հանքային պարարտանյութերի պահեստների պահեստները պետք է տեղակայված լինեն բնակելի շենքերից հեռու գտնվող վայրում՝ առնվազն 150 մետր հեռավորության վրա:
15. Հանքային պարարտանյութի պահեստի պատերը (միջնապատերը), պետք է լինեն այնպիսին, որ կարողանան դիմակայել դրանց վրա ճնշման զգալի ուժին (քանի որ, որոշ նյութեր կարող են պահպանվել թափված վիճակով, պատերին հենվելով) և ամուր մետաղական տանիք:
16. Հատակը պետք է լինի բետոնապատ կամ ասֆալտապատ (ստորերկրյա ջրերից և հալվող ջրերից այն պաշտպանելու համար), դրանց վրա պետք է դրվեն փայտե տակդիրներ:
17. Պահեստային տարածքը կարող է ունենալ մի քանի խցիկներ, որոնք բաժանված են բաժանմունքներով, բայց դրանք բոլորը պետք է ունենան լավ օդափոխության համակարգ:
18. Պահեստում ջեռուցումն արգելվում է, անհրաժեշտ է նախատեսել հակահրդեհային համակարգ:
19. Պահեստը պետք է հագեցած լինի մուտքի և ելքի հնարավորությամբ, ինչպես նաև համապատասխան բեռնման և բեռնաթափման մեխանիզմներով:
20. Կեղտաջրերից և անձրևաջրերից պաշտպանելու նպատակով հանքային պարարտանյութի պահեստը պետք է ցանկապատել:
21. Պահեստի հարակից տարածքը պետք է լինի բաց՝ նախատեսված պարարտանյութերի խմբաքանակների խառնման նախապատրաստական և բուն գործընթացի համար:

8. ՊԱՐԱՐՏԱՆՅՈՒԹԵՐԻ ՏԵՍԱԿՆԵՐԻ ՊԱՀՊԱՆՄԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԻ ՊԱՀԱՆՁՆԵՐԸ

9. Շրջակա միջավայրի պայմանները անմիջականորեն ազդում են հանքային պարարտանյութերի վրա, հատկապես խոնավությանը, ուստի պահեստներում դրանց պահպանումը պետք է իրականացվի՝ հաշվի առնելով դրանց հատկությունները: Կան մի շարք պահեստավորման կանոններ, որոնք համապատասխանում են բոլոր տիպի հանքային պարարտանյութերին: Շատ նյութեր լուծելի են ջրի մեջ և կորցնում են իրենց հատկությունները, հետևաբար կարևոր է դրանք պահպանել հատուկ տարաներում և հատակին, ինչպես նաև ստեղծել որոշակի միկրոկլիմա օդափոխության համակարգի միջոցով:
10. Պարարտանյութերը կարող են առաքվել պահեստ ինչպես փաթեթներով, այնպես էլ մեծ քանակով թափված, դրանք պետք է պահվեն առանձին: Նյութերը ունեն պահման տարբեր հակումներ: Եթե դրանք պահեստավորվում են մեծ քանակությամբ, ոչ պարկերով, ապա կուտակված պարարտանյութերի համար հատակի բարձրությունը չպետք է գերազանցի 2 մետրը, հնարավորության դեպքում 1.3-1,5 մետր, իսկ պատին հենված բարձրությունը՝ չպետք է լինի 1,2 մետրից բարձր: Պարկերով պահպանվող հանքային պարարտանյութերը կարելի է բարձել մինչև 3 մետր:
11. Փաթեթավորված պարարտանյութերը դասավորվում են միմյանց վրա՝ խաչաձև, առավելագույնը 10-15 շարքերով, բացառությամբ սույն Կանի 41-րդ կետով նախատեսված դեպքերի:
12. Յուրաքանչյուր հատուկ պարարտանյութի համար նախատեսվում են հատուկ պահպանման պայմաններ:

1) Ամոնիումի նիտրատ /ամոնիում սելիտրա/

Ամոնիումի նիտրատը, ինչպես նաև կալիումի և նատրիումի նիտրատները, դյուրավառ և պայթուցիկ նյութեր են, դրանց պահեստավորման վրա սահմանվում են խիստ պահանջներ, որոնց չպահպանումը (հատկապես դետոնացիա և այրում) կարող է հանգեցնել աղետալի հետևանքների՝ նյութերի պայթեցում և բոցավառում: Հետևաբար, ամոնիումի նիտրատը պահեստավորման ժամանակ անհրաժեշտ է պահպանել հետևյալ կանոնները:

ա. Սելիտրան /ամոնիումի նիտրատը / պահվում է այլ պարարտանյութերից առանձին, իր հատուկ հատվածում, հակահրդեհային ինվենտարի պատի հետևում: Ամոնիումի նիտրատն ունի խոնավություն կլանելու մեծ հատկություն, ուստի այն պետք է պահվի հատուկ բիտումային խառնուրդով ներծծված պարկերի մեջ: Պարկերը պետք է իրար վրա շարել մինչև 8-10 շարքի բարձրության վրա, բայց ոչ ավելին, քանի որ այս նյութը խստորեն պնդանում է:

բ. ամոնիումի նիտրատի յուրաքանչյուր պահեստի հզորությունը չպետք է գերազանցի 2 տոննա, իսկ խցիկը՝ 1 տոննա:

Խստիվ արգելվում է սելիտրան պահել բաց տարածքներում կամ միայն ծածկի տակ:

2) Ամոնիումի սուլֆատ

Ամոնիումի սուլֆատը պակաս հիդրոսկոպիկ է, քան ամոնիումի նիտրատը և հետևաբար այն կարող է պահվել ինչպես պարկերի մեջ մինչև 12 շաբթի բարձրության, այնպես էլ թափված վիճակում՝ մինչև 3 մետր բարձրությամբ:

3) Սուլպերֆոսֆատ

Սա ֆոսֆորային պարարտանյութերի խառնուրդ է, որն ունի իր պահպանման առանձնահատկությունները: Այն ավելի քիչ հիդրոսկոպիկ է, ուստի հեշտությամբ հանդուրժում է փոքր-ինչ բարձր խոնավության պայմանները:

ա. ոչ հատիկավոր սուլպերֆոսֆատը պետք է պահվի մեծ մասամբ թափված վիճակով մինչև 1,5 մետր բարձրությամբ, քանի որ փաթեթավորումն արագորեն փչանում է իր պարունակած ֆոսֆորաթթվի պատճառով:

բ. հատիկավոր սուլպերֆոսֆատը կարող է պահվել նաև փաթեթների մեջ, որոնք միմյանց վրա տեղադրվում են խաչաձև՝ մինչև 15 շաբթի բարձրության վրա: Ցածր խոնավության պայմաններում և փոքր կույտերում սուլպերֆոսֆատը գործնականում չի պնդանում, հիդրոսկոպիկ չեն, ուղղակի վերածվում է կտորների, բայց երբ խոնավությունը բարձրանում է, այն քայքայվում է և հետագայում պերտադիր պետք է մանրացնել:

4) Կալիումի քլորիդ

Կալիումի քլորիդն ավելի քիչ հիդրոսկոպիկ է, քան սելիտրան, բայց մյուս պարարտանյութերից ավելի շատ հիդրոսկոպիկ է, ուստի պահանջում է սենյակում պահպանել ցածր խոնավությունը:

Առանց փաթեթավորման պահպանման դեպքում բարձրությունը կարող է հասնել մինչև 1,5-2 մ, իսկ պարկերով թույլատրվում է բարձել մինչև 15 շաբթ: Արտադրողները սովորաբար չեն սահմանափակում կալիումի քլորիդի պահպանման ժամկետը, բայց փաթեթավորման մեջ բարձրորակ պահպանումը երաշխավորված է միայն 6 ամսվա ընթացքում:

5) Կրաքար և դոլոմիտային փոշի

Երկարատև պահպանման համար պահեստավորման դեպքում կրաքարի և դոլոմիտի /հանքանյութ և ապար/ փոշին պետք է մանրակրկիտ չորացվի: Դրա համար հանքային պարարտանյութերի պահեստը պետք է մեկուսացված լինի բոլոր տեսակի խոնավությունից:

9. ՊԱՐԱՐՏԱՆՅՈՒԹԵՐԻ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՖԻԶԻԿԱԿԱՆ և ՄԵԽԱՆԻԿԱԿԱՆ ՀԱՏՎՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

10. Պահեստում պարարտանյութերի պահպանումը պետք է կազմակերպվել երեք հիմնական հատկությունների հիման վրա՝ հիդրոսկոպիկություն,

պարկերում անդելիություն և ցրվելիություն:

11. Բարձր հիդրոսկոպիկությամբ պարարտանյութերը պետք է պահվեն հատուկ չորանոց պայմաններում, հակառակ դեպքում փոշու կյութերը կարող են վերածվել կտորների, իսկ հատիկավոր հանքային պարարտանյութերը կարող են փշրվել դառնալ փոշի: Հետևաբար յուրաքանչյուր տեսակի կյութի համար թույլատրվում է որոշակի բարձրության խաչածն դասավորվածություն՝ առավելագույնը 8-15 շարքերով:

10. **ՊԱՀԱՆՁՆԵՐ ՀԱՆՔԱՅԻՆ ՊԱՐԱՐՏԱՆՅՈՒԹԵՐԻ ԱՆՎՏԱՆԳ ՏԵՂԱՓՈԽՄԱՆ ՀԱՄԱՐ**

11. Չտարավորված պարարտանյութերը պետք է տեղափոխվեն ծածկված տրանսպորտային միջոցներով:
12. Փաթեթավորված հանքային պարարտանյութեր տեղափոխելիս չի թույլատրվում պարկերը վնասել, բեռը թափել կամ ցրել:

Տարողությունը վնասված լինելու դեպքում պետք է անհապաղ միջոցներ ձեռնարկվեն մնացած բեռը հավաքելու կամ այլ տրանսպորտային միջոց տեղափոխելու ուղղությամբ:

54. Վտանգավոր դասի (նիտրատ և դրանց հիման վրա պարարտանյութեր, ամոնիակաջուր, հեղուկ ազոտական պարարտանյութեր և այլն) պարարտանյութերի տեղափոխումը պետք է իրականացվի վտանգավոր բեռների տեղափոխման հետ կապված Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրությամբ սահմանված կարգով:
55. Հեղուկ հանքային պարարտանյութերի տեղափոխումն իրականացվում է հատուկ երկաթուղային և ճանապարհային տրանսպորտով, ցիստեռնով, խողովակաշարերով և բեռնաթափման ու լիցքավորման սարքերով, որոնք պետք է պատրաստված լինեն ամոնիակի ագրեսիվ միջավայրի նկատմամբ կայուն կյութերից:

Բրոնզից կամ պղնձից պատրաստված մասերի օգտագործումը խստիվ արգելվում է:

56. Տարաների (ցիստեռններ, տարողություններ) լցնելը հեղուկ հանքային պարարտանյութերով իրականացվում է, հաշվի առնելով արտադրանքի ծավալային ընդլայնումը՝ երթուղու ընթացքում հնարավոր ջերմաստիճանային տարբերությունների ժամանակ:
57. Հեղուկ հանքային պարարտանյութերի տեղափոխման համար նախատեսված տարողությունները չպետք է ամբողջությամբ լցվեն: Թույլատրվում է լցվեն իրենց ամբողջ հզորության 90% -ից ոչ ավելի (ջրային ամոնիակի համար՝ 85%):
58. Արգելվում է հանքային պարարտանյութերի հետ միասին տեղափոխել մարդկանց, սննդամթերք, խմելու ջուր և կենցաղային իրեր:
59. Հանքային պարարտանյութերի տեղափոխումից հետո մեքենայի մասերը պետք է մաքրվեն պարարտանյութերի մնացորդներից և լվանալ ջրով՝ բարձր ճնշման տակ: Ցիստեռնները, խողովակաշարերը և բեռնաթափման սարքերը, ինչպես նաև բեռնարկղերը պետք է լվանալ

տաք ջրով կամ շոգեգոլորշով և թողնել բաց, մինչև ամբողջովին չորանալը:

11. ՀԱՆՔԱՅԻՆ ՊԱՐԱՐՏԱՆՅՈՒԹԵՐԻ ՕԳՏԱԳՈՐԾՄԱՆ ԱՆՎՏԱՆԳՈՒԹՅԱՆ ՊԱՀԱՆՉՆԵՐ

12. Հանքային պարարտանյութեր օգտագործելիս անհրաժեշտ է առաջնորդվել անվտանգության անձնագրում ամրագրված պահանջներով, օգտագործման հրահանգներով, ինչպես նաև տեխնիկական կարգավորման փաստաթղթերով:
13. Պինդ հանքային պարարտանյութերի ստացման մեքենայացված աշխատանքը պետք է իրականացվի այնպիսի սարքավորումներով, որոնք հագեցված լինեն փոշու ձևավորումը նվազեցնող սարքերով:
14. Պատրաստման չափաքանակները չպետք է գերազանցեն օգտագործման հրահանգներում սահմանված նորմերը:
15. Հանքային պարարտանյութերի կիրառման ժամանակ ազոտական և հեղուկ կոմպլեքս պարարտանյութերի անկայուն միացությունների, ինչպես նաև թունաքիմիկատների հետ նրանց փոխազդեցության արդյունքում թունավորումը կանխելու համար արգելվում է`

1) իրականացնել ձեռքով աշխատանքներ բույսերը սնուցելիս (մուլախոտ, թուլացում և այլն);

Քլորօրգանական պեստիցիդներ օգտագործելուց հետո հողի վրա պետք է լցնել պարարտանյութեր առնվազն 72 ժամ հետո.

2) հանքային պարարտանյութերով, քլորային և ֆոսֆորօրգանական թունաքիմիկատներով բուժված դաշտերում աշխատանքներ իրականացնել արեգակնային ամենաբարձր ճառագայթման ժամերին, երբ հողի խոնավությունը 60%-ից ավելին է քան ընդհանուր դաշտային խոնավության կարողությանը:

64. Մի քանի ագրեգատների կողմից պարարտանյութերի միաժամանակյա խառնման դեպքում, դաշտը տարածող ագրեգատների միջև հեռավորությունը սահմանվում է` հաշվի առնելով քամու ուղղությունն ու ուժը, ինչպես նաև դաշտի կազմաձևը, բայց ոչ պակաս քան 50 մ:
65. Գյուղատնտեսական նյութեր մշակողների կողմից հանքային պարարտանյութերի կիրառումը պետք է իրականացվի համաձայն ժամանակացույցի, դրանց փաստացի կիրառումը պետք է գրանցվի գրանցամատյաններում` նշելով օգտագործված պարարտանյութերի քանակը, մշակվող տարածքի չափը, ամսաթիվը և կիրառման մեթոդները:
66. Արգելվում է կիրառել հանքային պարարտանյութեր ջրային օբյեկտների ափամերձ շերտերում, ինչպես նաև սառած կամ ձնածածկ հողի վրա:
67. Պինդ հանքային պարարտանյութերի օգտագործման աշխատանքների ավարտից հետո մեքենաների թափքը և տարածիչ մասերը պետք է մաքրվեն մնացորդներից և ջրով լվացվեն:
68. Հեղուկ պարարտանյութեր կիրառելուց հետո ցիստեռները, բաքերը և բեռնաթափման սարքերը պետք է լվանալ տաք ջրով կամ շոգեգոլորշով:

69. Մեքենաների և սարքավորումների մաքրումն ու լվացումը պետք է իրականացվեն հատուկ հատկացված լվացման տարածքներում՝ հազեցած ջրամեկուսիչ ծածկույթով և կեղտաջրերի մաքրման միջոցներով:

12. ՀԱՆՔԱՅԻՆ ՊԱՐԱՐՏԱՆՅՈՒԹԵՐԻ ՕԳՏԱԳՈՐԾՄԱՆ ԲՆԱՊԱՀՊԱՆԱԿԱՆ ԱՆՎՏԱՆԳՈՒԹՅԱՆ ՊԱՀԱՆՋՆԵՐ

- 13. Հողում հանքային պարարտանյութերի պարունակության մնացորդային քանակությունների նկատմամբ հսկողությունը պետք է իրականացվի հողօգտագործողների կողմից:
- 14. Հանքային պարարտանյութերի օգտագործումը թույլատրվում է պայմանով, եթե բավարարված են ջրային պահպանության գոտիների (շերտերի) մակերեսային ջրային օբյեկտների և խմելու ջրի աղբյուրների, սանիտարական պաշտպանության գոտիների, ռեժիմների համապատասխանեցումը:
- 15. Արգելվում է օգտագործել հողում ակտիվորեն ներթափանցող և կայուն հանքային պարարտանյութեր՝ ոչ բավարար պաշտպանված (անջրանցիկ ծածկույթով) ստորգետնյա ջրատարներով տարածքներում:
- 16. Չի թույլատրվում ջրային օբյեկտներում թափել ոչ չեզոքացված կեղտաջրեր, որոնք առաջացել են բեռնարկղերի, մեքենաների, սարքավորումների, տրանսպորտային միջոցների և համազգեստի լվացման ժամանակ, և որոնք օգտագործվում են հանքային պարարտանյութերի հետ աշխատելիս:

13. ՈՉ ՊԻՏԱՆԻ ՀԱՆՔԱՅԻՆ ՊԱՐԱՐՏԱՆՅՈՒԹԵՐԻ ՎԵՐԱՄՇԱԿՄԱՆ ԱՆՎՏԱՆԳՈՒԹՅԱՆ ՊԱՀԱՆՋՆԵՐ

- 14. Ոչ պիտանի հանքային պարարտանյութերը ենթակա են վերամշակման:
- 15. Չօգտագործվող հանքային պարարտանյութերի մշակումը պետք է իրականացվի դրանց տեխնոլոգիական վերամշակման միջոցով:
- 16. Ոչ պիտանի հանքային պարարտանյութերի և նրանց բեռնարկղերի վերամշակման տեխնոլոգիական մեթոդները պետք է նշված լինեն անվտանգության անձնագրի մեջ:
- 17. Ոչ պիտանի հանքային պարարտանյութերը և դրանց տարաններ չպետք է վնասակար ազդեցություն ունենան շրջակա միջավայրի և բնակչության առողջության վրա:
- 18. Ոչ պիտանի հանքային պարարտանյութերի և դրանց բեռնարկղերի բեռնման, տեղափոխման և բեռնաթափման հետ կապված աշխատանքներ իրականացնելիս չի թույլատրվում կողմնակի անձանց ներկայությունը, բացառությամբ վարորդի և բեռների ուղեկցող անձնակազմի:
- 19. Ոչ պիտանի հանքային պարարտանյութերի տեղափոխումը և դրանց վերամշակման վայր տեղափոխումը պետք է իրականացվի հատուկ տրանսպորտային միջոցների համար սահմանված վտանգավոր բեռների տեղափոխման համար Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրությամբ սահմանված պայմաններին և կանոններին

համապատասխան:

20. Ոչ պիտանի հանքային պարարտանյութերի պահպանումը մինչև դրանց վերամշակումը, պետք է իրականացվի տվյալ տեսակի հանքային պարարտանյութերի պահպանման համար սահմանված կանոնների համաձայն:
21. Կազմակերպությունները, որոնք ունեն ոչ պիտանի հանքային պարարտանյութեր, սակայն չունեն համապատասխան պայմաններ դրանց պահպանման համար, պարտավոր են ապահովել դրանց տեղափոխումը համապատասխան պահեստավորման պայմաններով պահեստներ:

Նշված պահեստներում պետք է բացառվի կողմնակի անձանց մուտքը:

82. Ոչ պիտանի հանքային պարարտանյութերը վերամշակելիս կազմակերպության ղեկավարի կողմից նշանակում է պատասխանատու անձ՝ գործընթացը կազմակերպելու և իրականացնելու համար: